

NAUČNI SKUP

Otvoreni pristup znanju

Četvrtak, 13. decembar 2018. godine
Bošnjački institut – Fondacija Adila Zulfikarpašića
Mula Mustafe Bašeskije 21, Sarajevo

PROGRAM

09:30	Registracija učesnika i kafa dobrodošlice	13:20	DISKUSIJA
	POZDRAVNA RIJEČ	13:30	RUČAK
10:00	Mr. sc. Amina Rizvanbegović Džuvić, direktorica Bošnjački institut – Fondacija Adila Zulfikarpašića		RADIONICE – moderator Amra Krzić, bibliotekarka Bošnjački institut Fondacija Adila Zulfikarpašića
10:10	Mr. sc. Sanela Kuko, savjetnica ministrice za visoko obrazovanje, nauku i tehnologije Federalno ministarstvo obrazovanja i nauke	14:15	Izazovi zaštite pisane kulturne baštine u Bosni i Hercegovini: iskustva digitalnog arhiva INFOBIRO Mr. sc. Dragan Golubović Mediacentar Sarajevo
10:20	Edin Kukavica, predsjednik Fondacija za bibliotečku djelatnost		Podatkovna pismenost za bibliotekare/ke i kako se nositi s tim u budućnosti? Ass. Feđa Kulenović Filozofski fakultet, Univerzitet u Sarajevu
	Otvoreni pristup u teoriji i praksi – uvod i moderiranje Narcisa Puljek-Bubrić, voditeljica biblioteke Bošnjački institut Fondacija Adila Zulfikarpašića	15:00	
10:30	Otvoreni pristup: prednosti i nedostaci Doc. dr. Ivana Hebrang Grgić Filozofski fakultet, Sveučilište u Zagrebu	15:45	DISKUSIJA
11:30	Re:open book: između izdavača i platforme Doc. dr. Mario Hibert Filozofski fakultet, Univerzitet u Sarajevu	16:00	DODJELA CERTIFIKATA
12:00	DISKUSIJA		
12:10	PAUZA		
12:20	Arijadnino zapetljano klupko: otvorena znanost i otvoreni pristup Saša Madacki Univerzitet u Sarajevu		
12:40	Predstavljanje projekta ELTEeC Prof. dr. Meliha Handžić Internacionalni Burch univerzitet		
13:00	Open access: otvorena pravna pitanja Prof. dr. iur. Iza Razija Mešević Pravni fakultet, Univerzitet u Sarajevu		

Otvoreni pristup: prednosti i nedostaci

Doc. dr. Ivana Hebrang Grgić

Odsjek za informacijske i komunikacijske znanosti
Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Sažetak

Znanstveni su časopisi danas najprihvaćeniji medij znanstvene komunikacije. Nastali u 17. stoljeću, vrlo su brzo prihvaćeni kao najbolje rješenje za brzu i pouzdanu diseminaciju znanstvenih informacija provjerene kvalitete. Kriza dostupnosti znanstvenih informacija dogodila se zbog povećanja cijena pretplate na časopise, pa je pojava mogućnosti objavljivanja u elektroničkom obliku izgledala kao moguće rješenje. Otvoreni pristup znanstvenim informacijama (engl. open access), model je objavljivanja znanstvenih tekstova koji koristi nove tehnološke mogućnosti kako bi radovi namijenjeni objavljivanju, ili objavljeni u znanstvenim časopisima, postali besplatno dostupni na mreži. Model je definiran 2002. godine, ali postojao je i ranije, od početka 1990-ih godina, kada počinju izlaziti prvi besplatni elektronički časopisi i kada se pokreću prvi online repozitoriji s besplatno dostupnim cjelovitim tekstovima. U gotovo tri desetljeća postojanja otvorenoga pristupa istražene su njegove prednosti. Tako je dokazana veća vidljivost i veći utjecaj radova koji su objavljeni u otvorenom pristupu. Autori poput Harnad, Brodyja i Alteman provodili su istraživanja kako bi otkrili postoji li prednost otvorenoga pristupa (engl. open access advantage). Rezultati istraživanja uglavnom ukazuju na postojanje prednosti, a poneki autori nastoje otkriti i razloge tih prednosti (npr. rana dostupnost, pristrasnost pri odabiru radova za samoarhiviranje i sl.). Otvoreni pristup donio je nove mogućnosti znanstvenicima, otvorio je znanost, pogotovo u zemljama tzv. znanstvene periferije u kojima zbog financijskih razloga skupe znanstvene informacije nisu dostupne. S vremenom su se ipak pojavili i neki nedostaci. Troškovi uređivanja časopisa ipak postoje i netko ih mora platiti. Najčešći model naplate troškova u otvorenom pristupu danas prelazi s korisnika (čitatelja, tj. institucije u kojoj je zaposlen, a koja u tradicionalnom modelu plaća pretplatu) na autora (ili instituciju u kojoj je zaposlen). Tako znanstvenici u siromašnijim državama ili institucijama ponovo dolaze u nepovoljniji položaj, ovoga puta ne kao čitatelji, već kao autori koji svoje radove žele objaviti u otvorenom pristupu. Najveća negativna posljedica otvorenoga pristupa je pojava tzv. predatorskih izdavača, koji model koriste da bi ostvarili zaradu,

a pri tome ne kontroliraju kvalitetu radova koje objavljuju. Takve je izdavače često teško prepoznati, jer vrlo vješto prikrivaju svoje loše namjere predstavljajući se kao ugledni znanstveni izdavači. Zbog toga je izuzetno važna uloga informacijskih stručnjaka (npr. knjižničara u znanstvenim knjižnicama), koji bi trebali znati kako vrednovati informacije u otvorenome pristupu. Trebali bi i educirati korisnike da te informacije ispravno odabiru i koriste.

Biografija

Ivana Hebrang Grgić zaposlena je kao docentica na Odsjeku za informacijske i komunikacijske znanosti Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, gdje je i predstojnica Katedre za knjigu i nakladništvo. Sudjeluje u izvođenju kolegija preddiplomskog, diplomskog i poslijediplomskog doktorskog studija. Područja njenog interesa su znanstvena komunikacija, knjižnične zbirke, te povijest knjižnica i nakladnika. Autorica je tri znanstvene knjige, te brojnih radova u domaćim i stranim znanstvenim časopisima i zbornicima radova sa znanstvenih skupova. Članica je programskih i organizacijskih odbora znanstvenih i stručnih skupova. Predsjednica je Odbora za nakladničku djelatnost Hrvatskog knjižničarskog društva i glavna urednica niza Hrvatsko knjižničarstvo. Članica je domaćih i stranih udruga, te dobitnica nekoliko domaćih i međunarodnih nagrada.

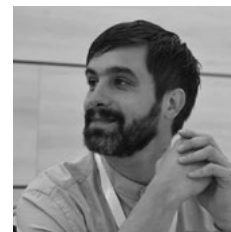
Re:open Book: između izdavača i platforme

Doc. dr. Mario Hibert

Odsjek za komparativnu književnost i
informacijske nauke, Filozofski fakultet
Univerziteta u Sarajevu

Sažetak

Nove prakse znanstvene komunikacije u kojima se institucionalni repozitoriji pojavljuju kao akteri diseminacije informacija sve češće upućuju i na potrebu da se biblioteke izravnije uključe i prepoznaju kao digitalni izdavači, ne samo časopisa, već i knjiga. U proteklih nekoliko godina različita eksperimentiranja i suradnički naponi u domenu istraživanja potencijala otvorenog pristupa kada je riječ o knjigama upućuju na izazove i motive biblioteke da zagovaraju strategije podrške i tranzicije ka digitalnim izdanjima stručne i znanstvene literature u slobodnom pristupu. Ovakve izdavačke inicijative, predvođene kolaborativnim odnosima univerziteta i biblioteka, imaju važnu ulogu u podsjećanju kako organizacijska međuovisnost otvorenim modelima aktualizacije proizvodnje znanja i pristupa istraživanjima koja dolaze iz akademske zajednice može pružiti i nove prilike za osnaživanje znanstvene produkcije. Kako finansiranje ovakvih modela u velikoj mjeri ovisi o spremnosti na subvencioniranje inicijativa otvorenog pristupa, istraživanja izazova i potreba da se digitalni alati i digitalna infrastruktura koriste u službi povezivanja ljudi i informacija, ujedno traži, kako promišljanje održivosti koncepata digitalnog izdavaštva, tako možda još i više spremnost na istraživanje disruptivnih medijskih praksi. Stoga je, osim zagovaranja udruživanja izdavača, istraživača i biblioteka, evaluacije politika otvorenog pristupa, kao i samih strategija implementacije, podjednako važno diskutirati o davanju podrške autorima, promoviranju i evaluaciji usluga i infrastrukture, kontroli kvaliteta i načinima diseminacije, pri čemu biblioteke mogu zauzeti novu ulogu u komunikaciji svoje pozicije spram korisničkih zajednica, posebno onih kojima nisu strani izazovi promišljanja tzv. postdigitalne kulture i njenih kritičkih istraživačkih praksi.

Biografija

Mario Hibert rođen je 1975. godine u Sarajevu. Od 2006. godine predaje na Odsjeku za komparativnu književnost i informacijske nauke Filozofskog fakulteta u Sarajevu. Doktorirao je 2012. godine na Odsjeku za informacijske i komunikacijske znanosti Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, a magistrirao 2005. godine na Evropskom regionalnom programu iz ljudskih prava i demokratije Centra za interdisciplinarnu postdiplomske studije Univerziteta u Sarajevu. Objavio je niz radova iz domena kritičkih informacijskih studija i bibliotekarstva, na bosanskom i engleskom jeziku. Suosnivač je Festivala dokumentarnog filma o ljudskim pravima „Pravo ljudski“, član Organizacionog odbora Međunarodnih susreta bibliotekara slavista, član Upravnog odbora Centra za društvena istraživanja Analitika, autor dokumentarnog filma „Čovjek XX vijeka“, te zbirke poezije „Judine igračke“. U septembru 2018. objavio je knjigu „Digitalni odrast i postdigitalna dobra: kritičko bibliotekarstvo, disruptivni mediji i taktičko obrazovanje“, u suradnji sa Multimedijalnim institutom i Institutom za političku ekologiju u Zagrebu.

Arijadnino zapetljano klupko: otvorena znanost i otvoreni pristup

Saša Madacki,
Univerzitet u Sarajevu

Sažetak

U radu se analiziraju mitovi i predrasude u vezi s pojmovima otvorena znanost i otvoreni pristup znanstvenoj produkciji. Prezentirani su koncepti recenzija, kvalitete, samoarhiviranja i finansiranja otvorene znanosti u kontekstu ograničenih fondova za finansiranje znanosti, kao i povezana pitanja izbora u nastavno-naučna zvanja na visokoškolskim ustanovama.

Biografija

Saša Madacki je rođen u Sarajevu. Diplomirao je na Filozofskom fakultetu Univerziteta u Sarajevu na Odsjeku za opštu književnost i bibliotekarstvo. Dodatna usavršavanja je obavio u Vijeću Evrope (u oblasti dokumentalistike), Roul Wallenberg Institutu, UNITAR-u. Bio je angažiran kao predavač na predmetu Akademsko pisanje na Fakultetu političkih nauka, pozvani predavač u oblasti dokumentalistike u Danskom institutu za ljudska prava, predavač u oblasti informacijske pismenosti u Centru za interdisciplinarnu postdiplomske studije Univerziteta u Sarajevu. Bio je voditelj kursa „Nauka, tehnologija i ljudska prava“ u okviru Škole Ljudskih prava za buduće donosiocje odluka (Human Rights School for Future Decision Makers), koju je Balkanska mreža za ljudska prava organizirala u Dubrovniku. Objavio je više od 60 radova, te je uredio godišnjake Međunarodnih susreta bibliotekara slavista u Sarajevu, i bio je izvršni urednik Godišnjaka Balkanske mreže za ljudska prava (Balkan Yearbook of Human Rights). Kao pozvani predavač gostovao je na Univerzitetu u Sarajevu, Univerzitetu Crne Gore u Podgorici, Univerzitetu Union u Beogradu, Sveučilištu u Zagrebu, u Institutu Ruđer Bošković u Zagrebu, Hrvatskom helsinškom odboru, Direktoratu za nauku Evropske komisije u Briselu i dr. Bio je predsjednik Skupštine Društva bibliotekara Bosne i Hercegovine. Radi na Univerzitetu u Sarajevu.

Predstavljanje projekta ELTEeC

Prof. dr. Meliha Handžić
Internacionalni Burch univerziteta

Sažetak

Projekat ELTeC (European Literary Text Collection) sastavni je dio COST akcije CA16204, koja umrežava naučnike iz različitih zemalja i disciplina da bi zajednički mogli da razvijaju resurse i metode potrebne za istraživanje evropske literarne historije.

Poseban cilj projekta ELTeC je izgradnja baze podataka koja će u svom krajnjem obliku sadržavati kompletne tekstove oko 2500 romana napisanih u periodu od 1860. do 1920. godine na najmanje 10 različitih jezika. Formiranje ove baze omogućit će testiranje i identifikaciju najboljih kompjuterskih metoda za analizu i poređenje nacionalnih tradicija.

Ovaj projekat pruža jedinstvenu priliku zainteresiranim naučnicima iz Bosne i Hercegovine da daju svoj doprinos ELTeC bazi podataka tako što će izvršiti izbor, digitalizaciju i formatiziranje odabranih tekstova prema datim uputstvima.

Biografija

Meliha Handžić je redovni profesor za oblast menadžmenta informacijskih sistema na Internacionalnom Burch univerzitetu u Sarajevu. Svoju doktorsku tezu iz oblasti informacijskih sistema je odbranila na Univerzitetu u New South Walesu u Sydneyu. Njen glavni istraživački fokus je oblast upravljanja znanjem. Objavila je više od 100 naučno-istraživačkih radova o ovoj temi, knjiga, članaka u priznatim međunarodnim časopisima i zbornicima sa međunarodnih konferencija. Član je nekoliko internacionalnih udruženja, organizacionih i uredničkih timova za brojne konferencije i publikacije. U 2014. godini je proglašena globalnim liderom u oblasti upravljanja znanjem, a 2017. se našla na listi među prvih deset najcitiranijih naučnika u Bosni i Hercegovini.

Open Access - otvorena pravna pitanja

Prof. dr. iur. Iza Razija Mešević
Pravni fakultet Univerziteta u Sarajevu

Sažetak

Između online otvorenog pristupa (Open Access) i slobodnog pristupa naučnim i drugim publikacijama, s pravnog stanovišta posmatrano ne stoji znak jednakosti. Naime, isključenje naknade za korištenje Open Access materijala ne podrazumijeva istovremeno i potpuno odricanje od autorskih prava - kako samih istraživača/ stvaralaca naučnih priloga, tako i izdavača. Naprotiv, ponekad se u kontekstu ovog vida publiciranja nameću mnogo veća autorsko-pravna ograničenja za korištenje djela i to posebno od izdavača/ časopisa, koji nude online sve svoje publikacije po principu slobodnog pristupa. Pored toga, koncept Open Access otvara i mnoštvo pravnih dilema u vezi s odnosom između izdavača/časopisa i autora, koji zahtijevaju pretplatu za online pristup svojim bazama, a žele da paralelno publiciraju u takvim časopisima i otvorenim repozitorijima. Ova i pojedina druga pravna pitanja u vezi s Open Accessom će u okviru izlaganja biti osvijetljena iz ugla Zakona o autorskom i srodnim pravima u BiH.

Biografija

Iza Razija Mešević rođena je u Gradačcu i vanredni je profesor na Pravnom fakultetu Univerziteta u Sarajevu na nastavnim predmetima Osnovi prava intelektualnog vlasništva, Autorsko pravo i srodna prava, Pravo industrijskog vlasništva, EU pravo intelektualnog vlasništva, Umjetničko pravo i Lična prava. Magistarski studij na Pravnom fakultetu u Sarajevu završila je 2006. godine odbranom magistarske teze o temi Komunitarni žig. Pravosudni ispit apsolvirala je 2008. godine (Ministarstvo pravde FBiH/Ministarstvo pravde BiH), a doktorski studij pohađala je na Ludwigs-Maximilians univerzitetu u Minhenu, gdje je djelovala i kao gostujući naučnik i stipendista na Max-Planck institutu za inovacije i konkurenciju u Minhenu, te je stekla zvanje doktora nauka (dr. iur.) ocjenom summa cum i sa odbranjenom disertacijom *Das Recht und die Praxis der Verwertungsgesellschaften in Südosteuropa: Regionale Besonderheiten und EU- Einflüsse*. Autor je dvije monografije u oblasti prava intelektualnog vlasništva, *Urheberrechtssysteme und kollektive Rechtswahrnehmung in Südosteuropa* i *National Monographs/Bosnia and Herzegovina*, te brojnih naučnih i stručnih radova u domaćim, regionalnim i

međunarodnim časopisima i zbornicima. Pored angažmana kao ekspert za intelektualno vlasništvo na projektima Evropske komisije u BiH (Razvoj trgovinske politike i srodnih kapaciteta u BiH -2007 i 2011/2012; Razvoj kapaciteta u zaštiti prava intelektualnog vlasništva u BiH - 2009) i USAID-a (Zaštita intelektualnog vlasništva u Bosni i Hercegovini - 2011), te učešća u International Visitors Leadership Programu u oblasti prava intelektualnog vlasništva u SAD-u (2006), djeluje i kao edukator u Centru za edukaciju sudija i tužilaca FBiH.

Izazovi zaštite pisane kulturne baštine u Bosni i Hercegovini: iskustva digitalnog arhiva INFOBIRO

Mr. sc. Dragan Golubović
Mediacentar Sarajevo

Sažetak

Zaštita i osiguranje bolje dostupnosti pisane kulturne baštine ozbiljna je zadaća i za velike biblioteke i arhive u visoko razvijenim evropskim zemaljama. No, takva perspektiva ne ometa i male biblioteke i arhive koji u svojim fondovima čuvaju pisanu kulturnu baštinu da se suoče za izazovom zvanim digitalizacija i omogućavanje bolje dostupnosti pisane kulturne baštine. Razvijanje standarda za digitalizaciju, definisanje prioriteta u procesu digitalizacije, definisanje formata za digitlizaciju, načini osiguranja bolje dostupnosti, samo su neki elementi u procesu digitalizacije. Tokom radionice bit će predstavljeni svi izazovi sa kojima se digitalni arhiv INFOBIRO suočio i još se suočava u procesu digitalizacije pisane kulturne baštine Bosne i Hercegovine.

Biografija

Dragan Golubović rođen je u Sarajevu. Zaposlen je u Mediacentru Sarajevo kao voditelj digitalnog online arhiva INFOBIRO. Voditelj je više projekata iz oblasti zaštite kulturno-historijske baštine, te lider u oblasti digitalizacije novinske građe. Saradnik je brojnih stručnih časopisa iz oblasti informacijskih nauka.

Podatkovna pismenost za bibliotekare/ke i kako se nositi s tim u budućnosti?

Ass. Feđa Kulenović
Odsjek za komparativnu književnost i
informacijske nauke
Filozofski fakultet Univerziteta u Sarajevu

Sažetak

Cilj ove radionice je da se bibliotekari i bibliotekarke upoznaju sa novim izazovom upravljanja javnim i istraživačkim podacima i njihovog davanja na korištenje sadašnjim i budućim korisnicima. Osim osnovnih koncepata, cilj je prikazati neke od danas dostupnih otvorenih i slobodnih alata za analizu i interaktivnu vizualizaciju podataka.

Biografija

Feđa Kulenović je informacijski stručnjak koji je svoju 10+ karijeru bibliotekara proveo u specijalnim, obrazovnim i vojnim bibliotekama, a već deset godina se bavi upotrebom podataka za kreiranje informativnih i zagovaračkih vizualizacija, a posljednjih pet godina bavi se upotrebom podataka u novinarstvu, gdje je surađivao na nekoliko projekata kao i podučavao druge u kreiranju, čišćenju i upotrebi podataka za izvještavanje. Aktivno se bavi upravljanjem znanjem u medijskom okruženju. Sarađuje sa nevladinim i vladinim sektorom u boljem upravljanju podataka i informacija, posebno u domenu boljeg informisanja građana i građanki. Istražuje velike i male podatke, očuvanje izvornog digitalnog građiva i bibliotečki aktivizam. Asistent je na Odsjeku za komparativnu književnost i informaijske nauke na Filozofskom fakultetu Univerziteta u Sarajevu, gdje između ostalog podučava studente o oblikovanju i održavanju mrežnih stranica, bazama podataka, informacionim sistemima i kreiranju digitalnih biblioteka.

OPEN ACCESS

OPEN ACCESS

ORGANIZACIONI ODBOR
Narcisa Puljek-Bubrić, doc. dr. Mario Hibert,
Amra Krzić, Maja Sijerčić

ORGANIZATOR SKUPA

BOŠNJAČKI INSTITUT
Fondacija Adila Zulfkarpašića

PARTNER

SKUP PODRŽALI

Ministarstvo za obrazovanje,
nauku i mlade Kantona Sarajevo

BOSNA I HERCEGOVINA
FEDERACIJA BOSNE I HERCEGOVINE
FEDERALNO MINISTARSTVO KULTURE I ŠPORTA
FEDERALNO MINISTARSTVO KULTURE I ŠPORTA

FONDACIJA
ZA BIBLIOTEČKU
DJELATNOST
SARAJEVO

Sarajevo, 13. decembar 2018.